

Sisäministeriö
kirjaamo@intermin.fi

Viite SMDno-2016-1495, lausuntopyyntö 02.11.2017

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleistä

Maakuntauudistuksen, pelastustoimen uudistamisen sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisoinnin johdosta pelastuslakiin ja eräisiin muihin lakeihin tulee tehdä muutoksia. Samalla on perusteltua tarkentaa pelastuslakia eräiltä osin.

Sisäministeriö on pyytänyt Lounais-Suomen aluehallintovirastolta (myöhemmin aluehallintovirasto) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta. Aluehallintovirasto lausuu esityksestä seuraavaa.

Yleisperusteluista

Ympäristövahinkojen torjunnan luonnetta esitetään muutettavaksi siten, että se olisi jatkossa pelastustoimen tehtävä. Merellisten ympäristövahinkojen torjunnan johtaminen on ollut poikkeus pelastuslain tarkoittamaan yleisjohtajaperiaatteen mukaiseen tilanteeseen, jossa pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia.

Aluehallintovirasto pitää johtovastuun ja toiminnan selkeyttämiseksi hyvänä esitettyä laajempaa mallia, jossa öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan ylin johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sisäministeriölle. Rajavartiolaitos johtaisi alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaa ja asettaa torjuntatöiden johtajan, jos ympäristövahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa Suomen merialueella aavalla selällä tai talousvyöhykkeellä. Tarvittaessa tilanteen yleisjohtajana toimisi rajavartiolaitoksen asettama torjuntatöiden johtaja.

LOUNAISSUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 0295 018 000
kirjaamo.lounais@avi.fi

www.avi.fi

Turun päätoimipaikka
Itsenäisyydenaukio 2
PL 22
20801 Turku

Pelastustoimintaa maakunnan pelastustoimen alueella johtaisi siten aina maakunnan pelastusviranomainen. Pelastustoimi hallitsee onnettomuustyyppistä riippumatta itse omia resurssejaan ja päättää niiden käytöstä sekä tehtävien priorisoinnista.

Esitetty malli selkeyttäisi tehtävätyypin vastuuviranomaiskysymyksen ja erityisesti johtovastuun. Riskeinä esitetyssä mallissa on, onko pelastuslaitoksilla riittävää osaamista menestyksellisesti johtaa ja hoitaa öljy- ja aluskemikaalivahinkoja. Asiaan liittyvää koulutusta ja harjoittelua tulisi siten lisätä, sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintaa tulisi entisestään tiivistää. Toiminnasta saattaa jossain määrin aiheutua myös lisäkustannuksia, jotka tulisi ottaa huomioon muutokseen liittyvässä pelastustoimen JTS-simuloinnissa.

Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen osalta aluehallintovirasto toteaa yleisen turvallisuustilanteen perusteella, ettei väestönsuojien rakentamisesta tule ainakaan kokonaan luopua. Suojien rakentamisen ohjausta tulee kehittää ja siihen liittyviä reunaehtoja voidaan tarkastella uudella tavalla. Lisäksi olisi tarpeen selvittää myös suojien ylläpitoon ja niiden purkamiseen liittyviä seikkoja.

Alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisvastuu on esitetty siirrettäväksi Pelastusopistolle yhdessä puolustusvoimien kanssa. Aluehallintovirasto on huolissaan toimintaan kaavailtujen henkilöresurssien riittävydestä. Aluehallintovirastoista on suunniteltu siirtyvän kolme henkilötyövuotta Pelastusopiston resurssiksi tätä tarkoitusta varten. Nykytilanteessa alueellisia kursseja koordinoi kuitenkin huomattavasti isompi joukko ihmisiä. Maakunnan itsensä varautumisen vastuu sekä maakunnan kuntien varautumisen tukeminen on esitetty olevan yksi maakuntien tehtävistä. Alueellisen yhteisen varautumisen ja maakunnan omien tehtävien varautumisen kautta maakunnalla tulee olemaan myös hyvä varautumisen alueellinen tuntemus ja osaaminen, joka on syytä hyödyntää myös alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisessä.

Aluehallintovirasto pitää hyvänä suunnitelmaa, että Pelastusopistolla on kokonaisvastuu sopimusalokuntien koulutuksen koordinoinnista. Kouluttajakoulutuksen yhdenmukaistaminen ja kouluttajarekisteri ovat kannatettavia. Tällä hetkellä sopimusalokuntien kurssit ovat pääasiassa peruskursseja. Alan kehittyessä tulisi suunnitella ja toteuttaa edelleen myös taitoja ylläpitäviä ja toimintaa kehittäviä kursseja.

Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksiin esitetään täsmennyksiä. Aluehallintovirasto katsoo, että täsmennys on perustelu. Osalla pelastusalan toimijoista on ammattihenkilöstönkin kelpoisuusvaatimuksista erilaisia tulkintoja, vaikka ne on esitetty varsin selkeästi sekä yleisesti pelastuslaissa sekä tarkemmin asetuksessa pelastustoimesta.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan erheellisten paloilmoitinhälytysten maksujen määräämisessä on ollut aika ajoin haasteita ja perusteet maksun määräytymiselle ovat olleet osin puutteellisia. Esitetty täsmennys helpottaa osaltaan maksun määräämistä ja on siten kannatettava.

Kuntien valmiussuunnittelun tuki esitetään siirrettäväksi alueen pelastuslaitoksen vastuulta maakunnan vastuulle. Kuntien varautumisen tuki on ollut yksi haastavimmista asioista alueellisten pelastuslaitosten synnyttämisestä asti. Käytännössä tukea on ollut saatavilla hyvin vaihtelevasti. Aluehallintovirasto pitää kehitystä sinällään hyvänä, mutta on huolissaan siitä, että maakunta tosiallisesti

LOUNAIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 0295 018 000
kirjaamo.lounais@avi.fi

www.avi.fi

Turun päätoimipaikka
Itsenäisyydenaukio 2
PL 22
20801 Turku

tunnistaa ja tunnustaa roolinsa oman varautumisensa lisäksi kuntien varautumista tukevana toimijana ja tosiasiallisesti ryhtyy toimiin varautumisen tukemisen tehtävässään.

Lait pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

33§

Käytännössä kaikilla pelastustoimen alueilla lähin tarkoituksenmukainen apu ei tälläkään hetkellä toteudu kaikissa tapauksissa, erityisesti johtamisen osalta mutta myös pelastusyksiköiden osalta. Osa pelastuslaitoksista on määritellyt hälytysohjeessaan muodostelmien hälytysvasteet siten, että naapuripelastustoimen alueen yksiköt eivät nouse mukaan muodostelmaan, vaikka ne olisivat sekä lähempänä että saavuttaisivat onnettomuuskohteen nopeammin. Tämä on kansalaisen nopean avun saamisen näkökulmasta huono asia.

Tehtävien asettaminen kiireellisyysjärjestykseen tarkoittaa käytännössä kiireellisyysluokituksen A-D käyttöönottoa. Luokitus on karkealla tavalla (kiireellinen – ei kiireellinen) ollut mukana jo nyt. Kiireellisuuden määrittely on ollut pelastustoiminnan johtajan vastuulla ja osassa tehtävissä se on määriteltävä vasta tilanteen hoitamisen jälkeen kirjattaessa onnettomuustietoja rekisteriin. Selkeän, jo riskinarviovaiheessa tehtävän luokituksen käyttöönotto on hyvin perusteltua. Toinen konkreettinen tähän liittyvä asia on varausastekäsitteen käyttöönotto myös pelastustoimen tehtävissä. Sekä kiireellisyysluokitus, että varausaste ovat molemmat olleet käytössä ensihoidossa. Varausastekäsitteen käyttöönotto pelastustoimessa saattaa ainakin ensivaiheessa aiheuttaa hämmennystä.

34§

Pelastustoiminnan johtamisen osalta osassa pelastuslaitoksia on tulkittu pelastuslain 34§ 1 mom *"Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen"* siten, että esimerkiksi sopimuspalokunnan yksikönjohtaja voi suunnitellusti ja järjestelmällisesti toimia pelastustoiminnan johtajana pienissä pelastustoimen tehtävissä. Tämä ei ole ollut lain tarkoitus tähänkään saakka, vaan kyse on poikkeustapauksesta silloin, kun toimintaa johtavaa pelastusviranomaista ei ole esimerkiksi vielä tavoitettu. Asia on avattu pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa.

39§

Pykälässä käytettyä sanaa *kunto* on tulkittu yleisesti tarkoittavan pelkästään fyysistä kuntoa. Pelastustoimen tehtävissä myös muilla kunnan osa-alueilla kuin fyysisellä kunnolla on merkitystä. Kokonaisuudessaan voitaneen ajatella *kunnan* koostuvan tiedoista ja taidoista, fyysisestä kunnosta, henkisestä kunnosta yhtä lailla kuin koetellusta kansalaiskunnosta. Asiaa on jonkin verran avattu sisäministeriön ohjeessa (Ohje pelastushenkilöstötoimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä SM 5/2016).

Ammattihenkilöstö virka-asemaansa katsomatta, kuten sopimuspalokunnan yksikönjohtaja voi erityistilanteissa joutua toimimaan pelastustoiminnan johtajana

virkevastuun alaisena. Siten on syytä varmistua siitä, että *kunto* on kaikilla osa-alueilla riittävä.

Ylijohtaja

Mikael Luukanen

Johtajan sijainen,
pelastusylitarkastaja

Tero Kuusisto

LOUNAIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 0295 018 000
kirjaamo.lounais@avi.fi

www.avi.fi

Turun päätoimipaikka
Itsenäisyydenaukio 2
PL 22
20801 Turku